

Kotovskaya, M. E., Bezrukov S. S. Organization of detection and investigation of crime "hot pursuit". - Article.

In this article analyses the process of crime investigation "hot pursuit". Reviewed operational-search measures of internal Affairs bodies and the initial phase of investigation of crimes. The stages of the investigator to investigate crimes in "hot pursuit" and conditions the effectiveness of their investigation. Also investigated effective and full disclosure and investigation of crimes, the adoption of measures to eliminate the causes and conditions conducive to their proliferation, ensuring the implementation of the principles of legality and the inevitability of criminal responsibility and, at the same time, strict observance of the rights and legitimate interests of the person.

Keywords: crimes in hot pursuit, hot on the trail, the investigation into the "hot pursuit".

УДК 341.91

*Красавська М. Є.
СНУ імені Володимира Даля,
м. Северодонецьк*

**УКРАЇНСЬКЕ НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ
РЕФОРМУВАННЯ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО
ДОСВІДУ**

Розглянуто питання наказного провадження як спрощеного виду цивільного процесу. Досліджено та проаналізовано зарубіжний досвід з захисту майнових прав за процедурою наказного провадження. Виявлені недоліки вітчизняної моделі наказного провадження. Запропоновані шляхи усунення цих недоліків та зроблені висновки щодо необхідності реформування українського наказного провадження.

Ключові слова: наказне провадження, судовий наказ, боржник, стягувач, захист майнових прав.

Наказне провадження – це особливий, спрощений вид цивільного процесу, спрямований на швидкий та ефективний захист безспірних прав осіб шляхом видачі судового наказу, що одночасно є судовим рішенням та виконавчим документом.

В українське законодавство наказне провадження було впроваджено разом із прийняттям нового Цивільного процесуального кодексу України у 2004 році. Метою впровадження цього правового інституту було спростити, здешевити та прискорити процес цивільного судочинства по певним категоріям справ шляхом видачі судових наказів за наявності заяви заінтересованої особи та документально підтвердженої, безспірної вимоги кредитора.

Але ж визначення поняття «наказне провадження» залишилося неохопленим Цивільним процесуальним кодексом України. Тож, відсутність єдиної дефініції є певним упущенням з боку законодавця, яке має більш теоретичне, ніж практичне значення, оскільки не відбивається на правах та обов'язках сторін наказного провадження. Відсутність змістовного визначення базової категорії «наказне провадження» створює вакуум у вихідних процесуальних засадах організації наказного судочинства, саме тому визначення цього поняття є актуальним [3, с. 118].

На мою думку, найвдалішим є таке визначення: наказне провадження – це провадження окремої категорії справ за заявою особи (стягувача) про стягнення грошових коштів або витребування майна з боржника, без проведення судового засідання і виклику сторін на підставі достатніх, допустимих і належних доказів, що визначають обґрунтованість вимог стягувача та малоймовірність захисту боржника у випадках, передбачених статтею 96 Цивільного процесуального кодексу України.

Проблематика наказного провадження є досить добре дослідженою як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. Зокрема, Н. Г. Елисеєв, В. М. Комаров, Т. М. Кілічава, В. В.

Самолук, Д. Д. Луспеник, В. О. Куценко, О. Є. Бурлай, О. М. Великорода., В. Комаров, В. Тертишніков, Д. Луспеник, С. Фурса, О. Штефан, С. Васильєв, Я. Зейкан, В. Кройтор, В. Решетняк, М. Свідерська, Д. Сисоєв, О. Андрійчук, І. Татулич С. Щербак і деякі інші. займалися дослідженням проблем правового регулювання інституту наказного провадження.

Сучасна Європа також зазнала на собі дію спрощених процедур. На сьогодні інститут судового наказу застосовується в Росії, Білорусії, Німеччині, Швейцарії, Данії, Греції, Італії, Франції та інших країнах. Це свідчить про його незаперечну перевагу над іншими формами судочинства. Так, Статут цивільного судочинства Німеччини передбачає два види проваджень, які спрямовані на спрощення судового процесу. Це «документарне провадження» (Urkundenprozess) та «спонукальне провадження» (Mahnverfahren). В документарному провадженні пред'являються позовні вимоги про стягнення грошових сум і звертання стягнення на закладене майно. Рішення у справі може бути винесене у разі повного підтвердження вимог документами, які надаються до суду. Зазначене рішення звертається до негайного виконання. Якщо відповідач виявляє заперечення, то рішення все одно виноситься за умови розгляду заперечень відповідача в додатковому провадженні. Виконання рішення при цьому здійснюється позивачем, але за умови, що він потім, у разі програшу звичайного процесу, відшкодує збитки, нанесені відповідачеві. Строки документарного провадження, а також стягнення збитку були такими, як і у звичайному процесі [2, с. 122].

Можна виділити три моделі наказного провадження в законодавстві країн СНД. Грузинська модель, до основних ознак якої відносяться:

- а) відсутність чіткого переліку вимог, за якими може бути видано судовий наказ;
- б) в цьому порядку можуть стягуватись тільки грошові суми;
- в) під час відмови у прийнятті заяви про стягнення заборгованості повинен бути заслуханий заявник;

г) заперечення відповідача на судовий наказ призводить до порушення позовного провадження з цієї вимоги.

Російська модель наказного провадження характеризується наступними ознаками:

а) наявність чіткого переліку вимог, за якими може бути видано судовий наказ;

б) стягуватись можуть не тільки гроші, але й майно;

в) розширений перелік підстав, за якими суд може відмовити у відкритті наказного провадження;

г) формалізм при скасуванні судового наказу. Ця модель характерна також для таких країн, як Киргизстан, Таджикистан, Білорусь, Казахстан, Молдова, а також частково Азербайджан.

Українська модель характеризується наступними ознаками:

а) чіткий перелік підстав, за якими може бути видано судовий наказ;

б) стягуватись можуть тільки грошові кошти;

в) ускладнений порядок скасування судового наказу з викликом учасників наказного провадження;

г) можливість апеляційного оскарження судового наказу після розгляду заяви про його скасування.

Історично склалося застосування двох видів наказів: безумовний (неоспорюваний) та умовний (оспорюваний). У першому випадку боржник позбавлявся оскарження, на нього покладался обов'язок виконати судовий наказ. Другий варіант надавав боржнику можливість оспорювати судовий наказ, зупиняючи таким чином його дію. Якщо виходити із визначення судового наказу ЦПК України 2004 року, то тут знайшов відображення умовний (оспорюваний) вид судового наказу [1].

Наказне провадження у нашій державі може здійснювати лише з тих категорій справ, які визначені статтею 96 ЦПК України, а саме:

1) заявлено вимогу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові сумі заробітної плати;

2) заявлено вимогу про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника;

3) заявлено вимогу про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та трьох відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості;

4) заявлено вимогу про присудження аліментів на дитину в розмірі тридцяти відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана із встановлення чи оспорюванням батьківства(материнства) та необхідністю залучення інших зацікавлених осіб;

5) заявлено вимогу про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола осіб [3, с. 119].

Слід відмітити те, що перелік зазначений у статті 96 Цивільного процесуального кодексу України є вичерпним і видача судового наказу можлива лише з цих вимог. За підсумками наказного провадження видається судовий наказ, який є одночасно і формою судового рішення та виконавчим документом. Така властивість судового наказу одночасно забезпечує йому як силу судових рішень, так і можливість примусового виконання як і виконавчого документа. Така формула наказного провадження значною мірою сприяє його спрощенню та прискоренню тому, що зникає проміжна ланка між судовим розглядом та виконавчим провадженням.

Основною запорукою швидкості процесу наказного провадження можна вважати строки, в які здійснюється такий розгляд. Прийняття рішення по заяві стягувача відбувається у триденний строк, після чого суддя видає судовий наказ або відмовляє у його видачі. У разі видачі судового наказу, не пізніше наступного дня його копія надсилається боржнику. А вже протягом десяти днів, з дня вручення судового наказу боржнику, він має право його оскаржити.

Отже, із вищевикладеного чітко видно, що наказне провадження, в цілому, справді забезпечує спрощеність та прискореність здійснення цивільного судочинства по певним категоріям справ. Саме тому наказне провадження досить часто застосовується кредиторами при здійсненні ними захисту своїх прав при наявності у них безспірної вимоги. Зокрема, за даними Єдиного державного реєстру судових рішень за 2011 рік судами у Рівненській області було видано 2986 судових наказів. Незважаючи на ці дані і всі переваги наказного провадження України, цей правовий інститут не є досконалим і потребує вдосконалення і реформування. І саме тут доцільно звернутися до досвіду застосування такого інституту за кордоном.

По-перше, варто було б встановлювати не вичерпний перелік випадків, у яких можливе застосування наказного провадження, а навпаки, закріпити перелік правових підстав, за яких наказне провадження не можна здійснювати, в інших же випадках – дозволити видачу судового наказу за наявності документарно підтвердженої безспірної вимоги стягувача. Така практика успішно використовується у Німеччині уже досить тривалий час.

Цікавим є досвід Республіки Білорусь. На відміну від законодавства України, у ЦПК Білорусі передбачене розширене коло вимог, за якими може бути виданий судовий наказ: тільки за вимогою, що ґрунтується на нотаріально посвідченому правочині, а не на будь-якому правочині, вчиненому в письмовій формі; вимогою про стягнення аліментів на неповнолітніх дітей; вимогою про стягнення нарахованої, але не виплаченої зарплати; вимогою страхової організації про стягнення заборгованості за договором страхування; вимогою, заявленою органом внутрішніх справ про стягнення витрат на розшук відповідача, боржника або дитини; вимогою про стягнення з громадян недоїмок за податками, зборами та іншими обов'язковими платежами (ст. 394 ЦПК). Наявність можливості розгляду такої публічно-правової вимоги в порядку цивільного судочинства пояснюється особливостями судоустрою інших держав: там не створено систему адміністративних судів, через що у порядку цивільного судочинства розглядається низка справ, які

впливають з публічних правовідносин. Доцільно звернути увагу на те, що ЦПК Білорусі передбачає видачу судового наказу на стягнення недоїмки з податків, інших обов'язкових платежів, серед них і з обов'язкового соціального і медичного страхування. Така характеристика не властива наказному провадженню лише в Україні [2, с. 123].

Запровадження такої моделі наказного провадження в Україні сприятиме перш за все тому, що такий вид цивільного судочинства отримає значні можливості для свого розвитку за рахунок розширення можливості застосування такого виду провадження. У свою чергу прийняття суддею рішення на основі письмових доказів та за наявності безспірності вимоги унеможливилюватиме будь-які зловживання з боку кредиторів та забезпечуватиме права боржників. Для того, щоб письмові докази справді забезпечували права боржника, варто на законодавчому рівні затвердити перелік документів, за якими можна було б пред'являти свої вимоги у порядку наказного провадження.

Також, на мою думку, не є правильним, що в порядку наказного провадження можна стягувати лише грошові кошти. В Росії, Таджикистані, Казахстані, наприклад, за наявності судового наказу можуть бути стягнуті як гроші, так і майно. Тож, подібну практику доцільно було б застосувати і в Україні, що знову ж таки розширило б можливості для застосування наказного провадження громадянами України.

Основним недоліком наказного провадження в Україні є те, що законодавець, урегульовуючи та спрощуючи процедуру видачі судового наказу, не дотримався цього ж принципу при регулюванні процедури скасування судового наказу. При розгляді заяви про скасування судового наказу проводиться відкрите судове засідання, викликаються сторони, досліджуються обставини справи. При цьому, у разі виявлення в судовому засіданні спору про право суддя відмовляє у видачі судового наказу, після чого кредитор може подати позов з тих же підстав в порядку позовного провадження. Очевидно, що така процедура значною мірою затягує та ускладнює процедуру

наказного провадження. А, враховуючи перспективу його трансформації у позовне, такий вид цивільного судочинства ризикує стати не виправданим та нелогічним способом захисту громадянами своїх суб'єктивних прав. Тому варто спростити процедуру скасування судового наказу і зробити її антологічною процедурі видачі судового наказу [4, с.156].

Більше того, Цивільний процесуальний кодекс України вимагає від боржника обґрунтовувати свою заяву про скасування судового наказу із посиланням на відповідні докази, але не вимагає подавати їх суду. У зв'язку із цим судова практика в Україні складається таким чином, що судові накази фактично скасовуються на підставі лише слів боржника і сформульованої ним заяви. Судді мотивують це тим, що у справі вбачається спір про право. Тому варто усунути цю білу пляму українського законодавства і внести зміни до статті 105 Цивільного процесуального кодексу України, та зобов'язати боржника при посиланні на певні докази у заяві про скасування судового наказу надавати копії відповідних документів.

Частина 1 статті 106 ЦПК про скасування судового наказу – імперативна норма.

Ухвала суду про скасування судового наказу апеляційному оскарженню не підлягає, оскільки не перешкоджає заявнику подати позовну заяву, а ухвала суду про відмову в задоволенні заяви боржника про скасування виданого судового наказу може бути оскаржена в апеляційному порядку згідно з п. 1 ст. 293 ЦПК.

Стаття 100 ЦПК вказує лише на три підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу:

1. заявлено вимогу, не передбачену статтею 96 цього Кодексу;
2. із заяви і поданих документів вбачається спір про право.
3. наявні обставини, зазначені у пунктах 2—5 ч. 2 ст. 122 ЦПК

Про відмову у прийнятті заяви про видачу судового наказу суддя постановляє ухвалу. Зазначена ухвала може бути оскаржена в апеляційному порядку відповідно до п. 1 ст. 293 ЦПК.

Тобто перевірка всіх обставин, необхідних для виникнення і руху наказного провадження, здійснюється судом уже на стадії прийняття заяви [5, с. 158].

Системний аналіз норм ЦПК про наказне провадження дає підстави для застосування й інших загальних положень цього Кодексу щодо відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу. Так, у разі повернення заяви у випадку, передбаченому ч. 2 ст. 121 ЦПК (залишення без руху з послідуочим визнанням заяви неподаною), це не є перешкодою для повторного звернення з такою ж заявою після усунення її недоліків. Натомість, відмова у прийнятті заяви про видачу судового наказу унеможлиблює повторне звернення з такою ж заявою. Заявник у цьому випадку має право звернутися з тими ж вимогами у позовному порядку (ст. 101 ЦПК).

Проте загальні положення ЦПК у наказному провадженні можуть застосовуватись не завжди. Так, при розгляді заяви про видачу судового наказу (ст. 102 ЦПК) не передбачена можливість закриття чи зупинення провадження у справі. Тому всі процедурні питання повинні бути вирішені суддею лише на стадії прийняття заяви про видачу судового наказу.

Судовий наказ буде законним та обґрунтованим, якщо суддя при здійсненні всіх процесуальних дій повністю врахував передбачені законом для його видачі обставини і видав рішення – судовий наказ відповідно з ними, хоча і в самому правозастосовному документі на це письмово не вказується.

Специфікою є набрання судовим наказом законної сили.

Він є чинним у разі ненадходження заяви від боржника протягом трьох днів після закінчення строку на її подання та за наявності даних про отримання боржником копії судового наказу (ст. 105 ЦПК). Тобто, 10 днів для оскарження з дня отримання судового наказу та 3 дні з дня отримання судом даних про те, що боржник отримав наказ. Останнє є дуже недоречним з огляду на те, як працює пошта, оскільки у судовій практиці нерідкими є випадки, коли суд взагалі не отримує повідомлення, направлені рекомендованим листом. У разі ненадходження до суду повідомлення про отримання боржником

копії судового наказу і якщо строк, зазначений ст. 105 ЦПК минув, можна порекомендувати вкладати у справи належним чином завірені довідки про те, що згідно відповідного журналу суду за певним номером і датою боржникові направлена копія судового наказу рекомендованим листом із повідомленням [1].

Вищевикладене можна підсумувати наступним чином: в цілому наказне провадження є ефективним способом захисту кредиторами своїх прав. Однак, цей інститут має свої певні недоліки, яке створюють механічні перешкоди для його розвитку. Тому, для того, щоб скоротити, здешевити судовий процес та здійснити розвантаження суддів, варто у деякій мірі здійснити реформування цього інституту. Реформування варто здійснити у декількох напрямках. Перший – розширити можливості застосування наказного провадження шляхом розширення кола справ, у яких воно може застосовуватися, а також дозволити стягувати нерухоме на підставі судового наказу. Другий етап реформування повинен бути спрямований на те, щоб урегулювати процедуру скасування судового наказу таким чином, щоб забезпечити спрощеність та дешевизну процедури наказного провадження на цій його стадії.

Література:

1. Петров Є.В. Наказне провадження: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/2_2014/34.pdf
2. С.В. Дяченко, М.П. Воронов, Ю.Ю. Нерода, Порівняльно-правовий аналіз інституту наказного провадження в Україні та Республіці Білорусь. Сучасні питання економіки і права, 2014 р., №1, стор. 121-124.
3. С.В. Дяченко, М.П. Воронов, Я.О. Базя, Поняття наказного провадження Сучасні питання економіки і права, 2014 р., №1, стор. 117-120.
4. Феннич В.П. Скасування судового наказу у цивільному судочинстві. – 2011. – № 2. – С. 921–925 [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11fvrvcc.pdf>

5. Ізарова І., Ковтун А. Перспективи розвитку інституту наказного провадження у цивільному процесі України. Право України, 2014 р., №11, стор. 154-162.

Красавська М. Українське приказне виробництво: перспективи реформування з урахуванням зарубіжного досвіду. – Стаття.

Рассмотрен вопрос приказного производства как упрощенной процедуры гражданского процесса. Исследован и проанализирован зарубежный опыт по защите имущественных прав при помощи процедуры приказного производства. Выявлены недостатки отечественной модели приказного производства. Предложены пути устранения этих недостатков и сделаны выводы относительно необходимости реформирования украинского приказного производства.

Ключевые слова: приказное производство, судебный приказ, должник, взыскатель, защита имущественных прав.

Krasavska M.E.Ukrainian writ proceedings: perspectives of reforming taking into account the foreign experience. – Article.

This article considers the items of writ proceedings as simplified procedure of civil process. The foreign experience on the defense of property rights with the help of writ proceedings has been investigated and analyzed.

The disadvantages of the national model of writ proceedings have been revealed. The ways of eliminating these disadvantages have been proposed and the conclusions related to the necessity of reforming the ukrainian writ proceedings have been done.

Keywords: writ proceedings, order of court, debtor, claimant, defense of property rights.